



יש לך כוח: מה העצות לזכות לנס ולישועה ברחמי שמים?

יש לך כוח לחולל נסים. אם רק תהיה מוכן לצאת מאזור הנוחות ולהתאמץ יותר - אפשר לשנות הכול. הדבר הגרוע ביותר שיכול לקרות ליהודי הוא הרגשת שפלות. משום שמי שמרגיש קטן בפני האלוקים, לא יתאמץ לקיים שום דבר. הדלק והקטיליזטור לעבודת ה' הוא ההבנה שבעיני הקב"ה אני קרוב ומשפיע.

ב"ה | פרשת תצא - אלול | תשע"ט

ולהתאמץ יותר - אפשר לשנות הכול.

הבעש"ט מעמיד את התובנה הזו בראש סדר היום. מייסד החסידות כותב שהדבר הגרוע ביותר שיכול לקרות ליהודי הוא הרגשת שפלות. משום שמי שמרגיש קטן בפני האלוקים, לא יתאמץ לקיים שום דבר. הדלק והקטיליזטור לעבודת ה' הוא ההבנה שבעיני הקב"ה אני קרוב ומשפיע.

1. **כתר שם טוב קמה:** רוב ענוותנותו של האדם גורם שנ-תרחק מעבודת ה' יתברך, שמצד שפלותו אינו מאמין כי גורם על ידי תפלתו ותורתו שפע אל כל העולמות. שאילו היה מאמין זה כמה היה עובר ה' בשמחה וביראה מרוב כל וזיה נזהר בכל אות ותנועה ומלה לאומרה כדקא יאות.

כדי לתת עוצמה לדברים ולהוריד אותם אל הלב, נפתח עם וארט כביר. אחת המשניות המפורסמות בפרקי אבות אומרת דבר מאוד תמוה: "עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מה אתה עתיד ליתן דין וחשבון". וזה משפט מוזר עד השמים: סדר המשפט התקין הוא שתחילה עורכים "חשבון" ובסוף מכריעים את ה"דין". תחילה מעניקים לנאשם זכות להגן על עצמו ובסופו של התהליך מכריעים את דינו. וכיצד נאמר במשנה להיפך - "לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", כאילו שתחילה מכריעים את הדין ורק אחר כך עורכים את החשבון? על בסיס מה הכריעו דין צדק אם עוד לא ערכו חשבון?!

הרי כך היו נערכים משפטים במשטרים חשוכים כמו רוסיה הסובייטית, שהדין בבית המשפט היה רק הצגה מרושעת לגזר

כבר שנים רבות ששלוחי חב"ד בארצות הברית מארגנים "שבתון" בשכונת קראון הייטס עבור סטודנטים וסטודנטיות שחפצים להכיר יותר את החיים היהודיים. בשנות השישים זכו הסטודנטים כמה פעמים להיכנס לפגישת יחידות עם הרבי מליובאוויטש ולהעלות בפניו שאלות בענייני אמונה ובנושאים העומדים ברומו של עולם שהטרידו אותם.

פעם הגיעה קבוצה סקרנית במיוחד ואת השאלה הפיקנטית הם שמרו לסוף: "רבי, החסידים שלך אומרים שאתה מחולל נסים, שאתה מסוגל לשנות את הטבע, האם זה נכון?". הרבי השיב: "האמת היא שלא רק אני מחולל נסים, גם אתה ואת יכולים לחולל נסים. כשיהודי מתפלל, לומד תורה או מקיים מצווה, הפעולה שלו עולה עד כיסא הכבוד ומחוללת שם שינויים רבי השפעה...".

שאף אחד לא יידע מצרות, אבל לכל אדם יש רגעים שהוא מרגיש קטן מול החיים. מתרגשת עליו צרה ל"ע והוא היסטרי למצוא משהו כדי לעזור לעצמו ולחולל נס. בדיוק לפני כמה שבועות סיימתי הרצאה באחד מבתי המלון בצפון הארץ ואחד המשתתפים ביקש להישאר לשוחח אתי. הוא השפיל עיניים ושאל בשקט "איך זוכים לנס משמים?". יש להם בת מבוגרת שלא נישאה ואחריה כבר יש בת נוספת שממתנה והמצב מייסר אותו ואת אשתו. מה לעשות כדי לפרוץ את הפקק?

לקראת ימי הדין שכולנו מייחלים לזכות בהם בשנה טובה ומבורכת, נדון בשיעור שלפנינו בשלוש דרכים יסודיות להגיע עד כיסא הכבוד ולשנות את גורלנו. במבט ראשון עשויים הדברים להישמע מפתיעים: אני מרגיש כה קטן בעולם ומי אני שיכול לשנות את התוכניות של הקב"ה? אבל זה בדיוק המסר הגדול של השיעור: **יש לך כוח לחולל נסים.** זה מדהים עד כמה יכול האדם לפרוץ את המחסומים שלו, ואם רק יהיה מוכן לצאת מאזור הנוחות

סוק דינו ... ומכהנ"ל הוראה יסודית בעבודת האדם: [מצד אחד] גודל ותוקף פגם החטא ... [ומצד שני] שלא להתפעל מכל הדברים המונעים ומעכבים, כי כל אחד מישראל ... הוא מושל ושליט על ענייני העולם.

וכמדומה שאין פתיחה חזקה יותר לנושא שלנו: עד כמה הקב"ה מחשיב את העשייה והדיבור של היהודי ועד היכן אנו יכולים לחולל נסים ולשנות לחלוטין את המציאות לטובה ולברכה.

הנה סיפור אישי, לא קראתי ולא שמעתי עליו אלא אני בעל המעשה: בשנת 2008 החלו לטפס מחירי הדירה בישראל. באמצע השנה קבלתי טלפון מבעלת הדירה אצלה שכרתי את דירתנו והיא מבקשת לפגוש אותי. 5 שנים חלפו מנישואינו ולא שמעתי ממנה והנה היא מעניקה לי את הכבוד לפגוש אותה. היא ציינה שהיא מוכרחה להעלות את שכר הדירה, ועל כן מהחודש הבא המחיר יהיה כמעט כפול! קודם שילמתי מחיר מגוחך של \$470 דולר, כ-1700 שקל, ועכשיו היא מבקשת 3000.

קיבלתי חלם. היו לנו כבר ב"ה 2 ילדים, אני למדתי בכולל ואשתי למדה ובקושי עבדה, ומאיפה נביא סכום כפול? מה גם שבמחיר כזה כדאי לקנות דירה ולא לשכור. התייעצתי עם אבי ע"ה והחלטנו כי אם אמצא דירה עד 700,000 שקל - כדאי לקנות. דפדפתי מעט בעיתון המקומי אבל מחירי הקניה היו הרבה יותר גבוהים ולא היה טעם לחפש. לא נותרו לי ברירות והתחלתי לשלם לה שכירות. באחת השבתות התקיימה התוועדות אצלנו בעיר. ידידי, השליח הרב משה גרוזמן, שאלני למה אני נראה מדוכדך? סיפרתי לו. הוא הציע לי עצה: "תקבל על עצמך ללמוד פרק תניא לפני התפילה במשך חודש ימים ותראה שהדברים יסתדרו". אמרנו "לחיים" ויצאתי לדרך.

ביום ראשון בבוקר למדתי פרק א' בספר התניא, ביום שני פרק ב', ביום שלישי פרק ג', וכן הלאה. ביום חמישי בשעה 13:50, אחרי תפילת מנחה בכולל, מצלצל הטלפון ועל הקו מבטא רוסי כבד. "מדבר איגור, מתווק, שמעתי אתה מחפש דירה. יש לי דירה בשבילך: ברחוב קידוש השם פינת חב"ד!...". אני לא הכרתי את הרחוב ונדהמתי לשמוע על לוקיישן כזה... שאלתי אותו "כמה רוצים החבדניק"ם?"... [בטח פחות מ-770,000 אין להם במחשבון...]. הוא אמר לי: "700,000 שקל". כמה שעות אחר כך חתמנו חוזה ובדירה הזו אנחנו גרים כבר שנים ארוכות...

אז יש לנו הרבה יותר כוח ממה שאפשר לתאר וכאן נותר לברר מהי באמת השיטה לחולל נס?

ב. ישנן סגולות רבות וחשובות, אבל לצורך העניין נתמקד בשלושה נושאים שעומדים ביסודו של עולם ובבסיסו של חודש אלול: תורה, תפילה וצדקה. אנו בוחרים בסדר הזה משום ש"על שלושה דברים העולם עומד: תורה, עבודה וצדקה" (תנ"ך), וצדקה, וגמילות חסדים [צדקה]. וכן שלוש העמודים הללו עומדים במרכז עבודת התשובה והתיקון בחודש אלול.

הדין שנחתם קודם. מה אפוא פירוש המשנה שלמעלה עורכים "דין וחשבון"?

הרבי מליובאוויטש מציין ליסוד שהובא בליקוטי מוהר"ן בשם הבעש"ט, סבו זקנו של הצדיק מברסלב (ליקוטי שיחות ו/283): כמה משניות אחר כך נאמר: "נפרעים מהאדם מדעתו ושלא מדעתו", מסביר הבעש"ט כי כאשר רוצים לגזור דין של אדם, עושים זאת "מדעתו" שלו עצמו. מגלגלים לפניו מקרה דומה למעשה שהוא עשה ומקשיבים לדרך שבה הוא שופט את האדם השני: אם הוא מדבר לזכות חברו - מזכים אותו, ואם הוא מכריע לחובה - מחייבים אותו.

כך נהג נתן הנביא עם דוד המלך. לאחר שאירע המקרה בין דוד לבת שבע, נכנס נתן לדוד והציג לו מקרה וביקש לשמוע את דעתו: איש עני נכנס להתארח אצל עשיר והייתה עמו כבשה אחת. לקח העשיר את הכבשה של העני ושחט אותה כדי לתת לעני אוכל. וכעת שאל נתן את דוד מה דינו של העשיר הזה? דוד הזדעזע מהרשעות ואמר "בן מות הוא האיש". וכי אין לו מספיק כבשים לארח את העני שהוא צריך לקחת את כבשת הרש? אמר נתן: זה מה שעשית. אתה מלך ישראל ויכולת להתחתן עם כל אישה, אבל בחרת דווקא את בת שבע שהייתה כבשת הרש של אוריה החתי.

בכך ביאר הרבי את השאלה המוזכרת: "ליתן דין וחשבון". קודם נותנים לאדם לחרוץ את הדין של האחרים, ולפי זה עורכים את החשבון שלו עצמו.

וכאן הקשה הרבי מדוע באמת נזקקים שהאדם עצמו יפסוק דינו? למה המלאכים אינם יכולים לשקול ולהכריע? ענה הרבי רעיון מדהים: כי שום כוח בעולם אינו יכול לחרוץ דינו של היהודי **חוץ ממנו עצמו**! המלאכים הם רק שלוחים של ה', אבל היהודי הוא חלק אלוהי ממעל, הוא פיסת אלוהות כמו שפלח תפוח הוא תפוח, ולכן אפילו כשמדובר ביהודי חוטא - רק הוא עצמו יכול לפסוק דינו!

ליקוטי מוהר"ן סימן קיג: שמעתי בשם הבעש"ט כי קודם גזר דין ... מטעים את האיש עצמו ושואלים אותו על כיוצא בו, והוא פוסק הדין, ואזי נגמר הדין. כמו שמצינו בדוד המלך ע"ה בבוא נתן הנביא וסיפר לו מעשה האורח וענה 'חי ה' ואזי נפסק הדין על דוד כאשר יצא מפיו. וזהו 'ונ-פרעין מן האדם מדעתו', כלומר ששואלין דעתו, ואעפ"כ הוא 'שלא מדעתו' כי אינו יודע שהדין עליו ... ולכן צריך ליזהר מאד שלא לגמור הדין [על אחרים] עד שישנה וישלש כי הוא סכנת נפשות.

ליקוטי שיחות ו/286: אינו מובן כלל וכלל למה זקוקין כב"ד של מעלה לפס"ד של האדם וכמעשה נתן ודוד? אלא מאחר שכל נשמה היא חלק אלקה ממעל ... אין שייך שה-מלאכים הכי עליונים תהיה להם שליטה על איש ישראל, ולכן כל זמן שהוא עצמו אינו פוסק דינו א"א למישהו לפ-

1 לפי זה ביאר הרבי שם מה שרבי עקיבא הוא בעל המאמר "נפרעים מדעתו ושלא מדעתו", שכן רבי עקיבא עצמו לא נהרג עד שהצדיק דין שמים ואמר "כל ימי הייתי מצטער וכו'".

והקושייה עתיקה: 400 שנה, 430 שנה או רק 210?

ואולם השאלה הרבה יותר גדולה: הרי לפועל הם לא השתעבדו אפילו 210 שנים, שהרי **רוב השנים במצרים היו שנות תענוג**, כלשון התורה: **"ויחי יעקב בארץ מצרים"**. חז"ל אמרו שכל עוד חי אחרון השבטים לא החל השעבוד. ולפועל מניין שנות הסבל במצרים היה 86 שנים, כמניין שנותיה של מרים הנביאה, שנולדה בעת שהחל השעבוד ונרמז בשמה **"מרים"** מלשון **"מרירות"**, והייתה בת 86 בעת יציאת מצרים (ראו העשרה נפלאה בהערה²).

והשאלה עצומה: כיצד קרה **שגזירה אלוקית מפורשת** בברית בין הבתרים לא באה לידי פועל?³

בנוגע למספרים 400 ו-430, ישנו ביאור ידוע (רש"י שמות יב, מ): התורה לא מתכוונת למניין השנים במצרים עצמה, אלא למשך הזמן שחלף מעת **שהושמעה הגזירה** ועד שיצאו ממצרים: 430 שנה הוא מספר השנים שחלפו מעת ברית בין הבתרים, ואילו 400 שנה הוא מעת לידת יצחק.

המהר"ל שם מסביר את הרעיון היטב: סבל של גזירה מתחיל מהרגע **ששומעים עליה בפעם הראשונה**. כאשר יודעים שצרה עומדת בפתח, נניח לעבור ניתוח מסוכן, מוטרדים מאותו רגע והרבה לפני שנכנסים לחדר הניתוח. לכן כל השנים מאז השמעת הגזירה נכללות בתוכה.

ואולם עדיין עולה השאלה על 210 שנות הקיום במצרים עצמה: איך יתכן שבני ישראל **חיו בתוך מצרים** וכבר התחילה להתקיים גזירת הגלות, ובכל זאת הם נהנו מהחיים במשך **רוב השנים שם**, עד כדי מצב של **"ויחי יעקב בארץ מצרים"**, בניגוד מפורש לגזירת ה' **"ועבדו וענו אותם 400 שנה?"**.

הרבי מליובאוויטש הציע ביאור עצום: בני ישראל המירו את הסבל של השעבוד בסבל אחר, נוח יותר. בחיים חייב להיות שעבוד, הקב"ה ברא עולם כזה בו אדם חייב לקבל על עצמו עול כלשהו ואינו יכול להיות חיים קלים, אולם עומדת בפני האדם האפשרות **לבחור את העול שיקבל עליו**: הוא יכול לקבל על עצמו **"עול תורה"**, ואז ייחסך ממנו **"עול דרך ארץ"**. ולהיפך: יכול להסיר מעצמו חלילה **"עול תורה"** ואז יצטרך לשלם פי שניים ב"עול דרך ארץ".

במטרה להיות חיים נעלים שהם **אנטי אגו**, הוא מוכרח להיות 'רדוף' ממשוהו. הטרדות ממיסות את הגאווה ומכריחות אותו לפתוח את הראש למשהו מחוצה לו. להכיר בצורך לפנות לאלוהים ולגלות רגישות לסביבה שהוא תלוי בה. ואולם האדם רשאי לבחור כיצד לעבור את התיקון שלו: באמצעות גייעה ב"עול תורה" וכך

2. **ליקוטי שיחות ב/396**: במילה 'אלול' נרמזים כל שלוש הקווים של **תורה, עבודה וגמילות חסדים**: אלול ראשי תיבות 'אנה לידו ושמתי לך', שזה הולך על קו התורה, משום שהתורה היא מקלט מהיצר הרע. אלול ראשי תיבות 'אני לדודי ודודי לי', שזה הולך על קו העבודה, תפילה [עבודה שבלב]. ואלול ראשי תיבות 'איש לרעהו ומתנות לאביונים', שזה הקו של גמילות חסדים.

נתחיל עם קו התורה, ונעלה תחילה שאלה עצומה בפשט (עסקנו בכך בפרשת ויחי): כמה שנים סבלו בני ישראל בעבודת הפרך במצרים? התורה מציגה שלושה מספרים שונים והפלא הוא שאף אחד מהמספרים לא התקיים **במצאות**. למרות שמדובר בהבטחה אלוקית מפורשת ולמרות שמדובר בסך הכול במתמטיקה, אבל אצל יהודים אפילו המתמטיקה היא מסובכת.

במעמד "ברית בין הבתרים", אברהם אבינו חווה התגלות עליונה וה' צופה את העתיד לקרות:

2. **בראשית טו**: ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה.

הקב"ה מנבא את אברהם כי צאצאיו יתענו ויסבלו במצרים **400 שנה**. חולפות השנים ועם ישראל יורד למצרים ואחר כך יוצא משם בניסים עצומים, והתורה מסכמת את מה שהיה והנה למדים מספר חדש:

שמות יב: ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה.

התורה מעידה כי עם ישראל שהה בפועל במצרים **430 שנה**. ואולם אנו יודעים כי בני ישראל לא שהו במצרים 400 שנה וקל וחומר שלא 430 שנה. זה פשוט לא ייתכן מבחינה כרונולוגית. ולכן חז"ל מדייקים בפסוקים מספר שלישי: בעת שיעקב אבינו נפרד מילדיו שהולכים למצרים לפייס את השליט, הוא רומז על התקופה שעומדת בפתח ומציג מספר שלישי אודות משך הגלות הצפוי:

בראשית מב, ב: רדו שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות - **רש"י**: 'רדו שמה' - ולא אמר: לכו, אלא רמז למאתיים ועשר שנים שנשתעבדו למצרים כמניין 'רדו'.

2 **וארט נפלא**: יוצא כי שנות השעבוד במצרים היו רק **חמישים** מהמובטח מראש. ה' אמר 430 שנה אבל הם סבלו 86 שנים שזה חמישית. בכך ראיתי מבארים את מצוות שתיית ארבע כוסות של גאולה לביל הסדר. שכן המילה "כוס" היא בגימטריה 86 והם היו אמורים לסבול 'חמש כוסות' - חמש פעמים 86, אבל בפועל סבלו רק כוס אחת ונפטרו מארבע כוסות ולכן שותים ארבע כוסות של גאולה.

בכך מבאר הגר"א את המסופר בסוף פרשת וייגש שיוסף קנה את אדמות מצרים לפרעה וציווה את המצרים לעבור את האדמות כאריסים ולשלם לו מס של עשרים אחוז. **"ונתתם חמישית לפרעה"**. שכן מס החמישית הוא קנס על שנות השעבוד הקשה במצרים.

3 זאת אחת הסוגיות שאנו יוצאים נבוכים, 'לא טוב', בעיני האומות. בזמן בית המקדש השני ביקש תלמי מלך מצרים לתרגם את התורה ליוונית. הוא כינס שבעים חכמים בארמונו באלכסנדריה וציווה לתרגם את התורה במדויק. וכיון שחשש מכך ש"ישכתבו" את משמעות הפסוקים בהתאם לתפישת חז"ל, הושיבם בחדרים נפרדים, ללא טלפונים... כדי שלא יוכלו לתאם גרסאות. למעשה, נזרקה בהם רוח הקודש וכולם כיוונו לשנות באותם פסוקים בעלי משמעות 'בעייתית'. אחד הפסוקים הוא כמוכבן הסוגיה שלנו:

החכמים כתבו 'מושב בני ישראל אשר ישבו במצרים **ובשאר ארצות** 400 שנה'. הם שתלו בתוך התרגום את הפרשנות כי המונח 400 שנה כולל את מה שישבו בארץ ישראל תחת שלטון זר ולא רק במצרים.

אנו מדברים על "תפילת חנה" אשר נקראת בבוקרו הראשון של ראש השנה: חנה הייתה נשואה לאלקנה במשך עשר שנים ולא ילדה ילדים. אחרי עשר שנים היא החליטה לנקוט בכלי בו בחרה שרה אמנו ולהכניס אישה נוספת הביתה ואולי זה יביא לה עצמה את המזל. חלפו תשע וחצי שנים נוספות ואותה אישה שנייה - פנינה - ילדה עשרה ילדים וחנה עדיין לא נכנסה להיריון.

חנה הבינה שאין הדבר תלוי אלא בה והיא נעמדה במשכן שילה להתפלל. תפילתה נענתה ואחרי עשרים שנות נישואין היא זכתה ללדת חמישה ילדים. הגמרא מצטטת את תפילת חנה והופכת אותה לבעלת משמעות מיוחדת:

ברכות לא,א: אמר רב המנונא: כמה הלכות גדולות אפשר לשמוע מהפסוקים דתפילת חנה: 'וחנה היא מדברת על לכה' - מכאן למתפלל שצריך שיכוון לבו. 'רק שפתיה נעות' - מכאן למתפלל שיחתוך בשפתיו. 'וקולה לא ישמע' - מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו.

והשאלה היא במה תפילת חנה מרשימה יותר מתפילות אחרות בהיסטוריה? הרי לפנינו היו מספיק אנשים שתפילותיהן נענו ויכולים לשמש מקור מצוין להלכות תפילה? יתירה מכך: תפילת חנה מסופרת רק בנביא וברור שעדיף ללמוד הלכות מדברים שנאמרו **בתורה עצמה**, והרי כבר בתורה מצאנו סיפור דומה: יצחק ורבקה לא זכו לילדים במשך עשרים שנה והם ביקשו ונענו באופן נסי?

ליקוטי שיחות כט/182: צריך ביאור: עניין התפילה נאמר בתורה **כמה פעמים**, החל מתפילת אברהם על אבימלך, תפילת העבד למצוא את רבקה, ובעיקר: תפילת יצחק ורבקה על אותו עניין עיקרי של לידת ילדים. כיצד יתכן שהמקור להלכות תפילה הוא מתפילת חנה שהיא בחלק הנביאים?

אלא תפילת חנה מספרת סיפור מדהים על כוחה של תפילה. התפילה שלה **גברה ודחתה את הכללים שקבע הקב"ה בעצמו**. הקב"ה קבע כלל בתורתו: "הכול בידי שמים חוץ מיראת שמים". הוא נותן לנו ילדים, אך לא מתערב ביחס למה שנגלה בתוך הארץ. זה כבר לא תלוי בתפילות, אלא בחינוך של ההורים ובמאמצים של הילד עצמו. ידועים דברי הגמרא על המלאך הממונה על ההיריון שמביא לפני הקב"ה את הטיפה ממנה נוצר ההיריון ושואל: "טיפה זו מה תהא עליה: עשיר או עני? טיפש או חכם? גיבור או חלש?". ואילו את השאלה החשובה ביותר הוא אינו שואל. הוא לא מבקש להכריע מה יעשה הילד עם כל הכישרונות שקיבל? שכן הדברים הללו נקבעים **למטה ולא למעלה**.

הדגמה העוצמתית לכך הם אברהם ויצחק: אברהם התחנן לזכות לילדים - אך תפילתו נענתה רק לגבי עצם הלידה ולא לגבי **אופי הנוול**. הילד הגדול היה ישמעאל ש"יד כל בו". כך ברור הבא: יצחק ורבקה התחננו לילדים ותפילתם נענתה - אך אחד הנוולדים היה עשו, "איש יודע ציד איש שדה".

בגמרא (ברכות י) ישנו סיפור מפורסם: חזקיהו המלך עמד למות וישעיהו הנביא אמר לו שנגזרה עליו מיתה משום שלא עסק

זה בדיוק מה שקרה עם בני ישראל במצרים. ישנו מאמר מופלא בספר הזוהר ח"ג קנ"ג,א: "וימררו את חייהם - היא התורה (שהיא חיינו). בעבודה קשה - זו קושיא, בחומר - זה קל וחומר, בלבנים - זה ליבון הלכה. ובכל עבודה בשדה - זו ברייתא. שאין בדינו הלכה ברורה ודין ברור כי כל דיני התורה במחלוקת שנויה, הללו מכשירים ומטהרים והללו פוסלים ומטמאים".

כאשר יעקב ירד למצרים הוא הורה לבניו לפתוח "בית תלמוד". ואכן כל עוד חיו השבטים, בני יעקב, הם שברו את הראש **בעמל תורה**. יום ולילה ישבו בשיבה שפתח יהודה והיו טרודים מ"ליבון הלכה", מקושיה ותיורץ והבנת סברא. ובכך יצאו ידי חובת "ועבדו וענו אותם". אולם אחרי שמתו השבטים, הדור החדש שגדל במצרים סגר את הספרים והעדיף לעשות כסף כחלק מהאומה המצרית - ואז נאלץ הקב"ה להחזיר את הילדים אליו בדרך אחרת, קשה ונוראה: "ועבדו וענו אותם" כפשוטו.

ליקוטי שיחות טו/9-408: כל פרטי העבודה בגלות מצרים - קיימים גם באופן רוחני בלימוד התורה. ולכן בשעה שיהודי יגע בעבודה הקשה של לימוד התורה, הוא יוצא ידי חובת העבודה הקשה של גלות מצרים ואינו צריך לעשותה בגשמיות... אולם לאחר סיום התקופה הראשונה, שנעשה חסר ביגיעה בתורה - התחיל שעבוד מצרים כפשוטו.

וארט חריף: גביר נכנס למעונו של החפץ חיים וביקש לקבל עצה בעניין שנוגע לו. הוא ייסד לפני שנים קופת גמ"ח וקרן נוספת להחזקת תלמידי חכמים, אך ההתעסקות בקרנות הללו גוזלת ממנו זמן על חשבון העסק והוא שוקל למסור את ניהולן לידי עסקנים אחרים בקהילה.

החפץ חיים פתח ספר תהלים והראה לו במזמור כג: "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי". עולה השאלה מדוע מבקש דוד המלך שטוב וחסד ירדפוהו? הרי רדיפה היא כינוי שלילי לגורמים שרוצים **להזיק** לו? דוד היה צריך לבקש 'אך טוב וחסד ירדפוהו' תמיד כל הימים? אלא משהו מוכרח **לרדוף** אחרי האדם. החיים אינם יכולים להיות נוחים וקלים, ולכן בקשתו של דוד המלך הייתה שהרודפים יהיו טוב וחסד ולא חס ושלוש עניינים אחרים. 'גם אתה, סיים החפץ חיים לאותו גביר, תאמר תודה לקב"ה שהנך רדוף מכך שמבקשים **לקבל** ממך כסף, ולא חלילה להיפך, אחרי אנשים **שייתנו** לך כסף...".

וזאת העצה הראשונה הנוגעת לענייננו: יהודי שזקוק לישועה, יכול לקבל על עצמו **לסבול משיעור תורה!** הוא ייקח על עצמו תוספת קביעות בלימוד התורה בזמן שלא נוח לו או לא קל לו, והסבל הזה יבוא במקום הסבל של הדאגות ויחליף ויפתור אותן.

ג. העצה השנייה עוסקת בקו התפילה, ונפתח שוב עם שאלה מרתקת: מהי התפילה החשובה בהיסטוריה? איזו תפילה קירבה יותר מכל בין יהודי לקב"ה ופעלה ישועות? חז"ל בחרו תפילה אחת ומשום מה הפכו אותה לגדולה מכולן. חכמינו ניתחו כל פרט בה ולמדו ממנה דינים והלכות יסודיים.

להוריד גזולות מהעץ כדי לזכות בשכר אריכות ימים, ובדרך חזרה נפל ומת! בניגוד גמור להבטחה "למען יאריכון ימך". אלא "אמר רבי יעקב: שכר מצוות בהאי עלמא ליכא" והכוונה היא ל'אריכות ימים' בעולם שכולו טוב וכולו ארוך.

יתירה מכך: הרי הגמרא אומרת ש(לא רק שאין שכר בעולם הזה, אלא) הצדיקים **סובלים** בעולם הזה כדי להגיע מוכנים ומתוקנים לעולם הבא, ואילו הרשעים **נהנים** כאן כדי לקבל כל שכרם למטה, וכל עונשם בגיהנום, אז יוצא בדיוק להיפך: שהצדיקים אמורים להיחתם לשנה **שאינה טובה** ח"ו, כדי להגיע מתוקנים לעולם הבא, ודווקא הרשעים אמורים להיחתם לשנה מבורכת?

דרשת הרמב"ן לראש השנה: היאך פסק רבי יוחנן ... שצדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים (בימי הדין) - והרי רבותינו מהפכים קערה זו ואמרו (קידושין לט, ב) כי מי שזכויותיו מרובים מעונותיו - **מריעים** לו (בעולם הזה, לנקותו מעונותיו ויטול שכרו שלם בעולם הבא)... ומי שעונותיו מרובים מזכויותיו - **מטיבים** לו (בעולם הזה, לשלם שכר מצוותיו ולטורדו בעולם הבא)?

אחד הביאורים (בקצרה) הוא שהדין ומשפט בימי הדין הוא בנוגע למצוות **שבין אדם לחברו**, משום שמצוות כאלו **משולמות כבר בעולם הזה**. השכר על המצוות שבין אדם למקום הוא באמת בעולם הבא, משום שמצווה רוחנית גוררת שכר רוחני, אבל המצוות שבין אדם לחברו, שגרמו **לזולת לחיות יותר טוב כאן**, משולמות כאן בעולם הזה והנותן יזכה לחיות יותר טוב בעולם הזה.

הרמב"ם מוצא מקור לכך במשנה פשוטה שאומרים אותה מדי בוקר: "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם **בעולם הזה** והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הם: כיבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והשכמת בית המדרש שחרית וערבית, והכנסת אורחים, וביקור חולים, והכנסת כלה, והלווית המת, ועיון תפילה, והבאת שלום בין אדם לחברו ותלמוד תורה כנגד כולם".

נשים לב: זאת רשימה של כמה מצוות שמשולמות **כבר בעולם הזה**, אבל מה מיוחד אותן? הרי לא מדובר במצוות החמורות בתורה וכמה מהן רק **מדרבנן**, כמו הכנסת כלה והלווית המת?

התשובה פשוטה: המצוות הללו הן מצוות **חברתיות**, בין אדם לחברו, ועניינן לעשות את **החיים בעולם טובים יותר** (וכן מצוות תלמוד תורה המביאה לקיום המצוות הללו, ומצוות עיון תפילה, שעניינה בקשת צרכיו הגשמיים בעולם הזה). ועל כך מבטיחה התורה **מדה כנגד מדה**: מי שגורם לחברו לחיות יותר בנוח בעולם, הקב"ה יחזיר לו באותו מטבע וישיב לו **באריכות ימים בעולם הזה**.

פירוש המשניות להרמב"ם ריש פאה: כשיעשה האדם המצוות המיוחדות **לנפשו**, מה שבינו ובין **בוראו**, יגמלהו ה' **לעולם הבא**. אבל כשיעשה המצוות בתועלת בני אדם... ימצא טובה גם **בעולם הזה** בעבור שנהג מנהג הטוב בין בני אדם, וינהגו אחרים כמנהגו, ויקבל כמו כן שכר מענין ההוא.

בהבאת ילדים לעולם. חזקיהו התנצל שהוא נמנע מלעסוק בכך, משום שהילדים שייוולדו אמורים להיות רשעים מרושעים, אך ישעיהו דחה את דבריו ואמר שזאת לא סיבה להימנע מלהביאם לעולם. חזקיהו לא נשבר ונעמד על יד הקיר להתפלל. תפילתו נענתה והוא חי 15 שנים נוספות. אבל מה שנוגע לענייננו הוא ההמשך המדהים המספר בהגות הב"ח שם:

תפילתו נענתה רק לגבי אריכות ימיו אך לא לגבי אופי הילדים. נולדו לו שני ילדים רשעים מרושעים בשם מנשה ורבשקה. כשהם היו ילדים קטנים, הוא הולידם על כתפיו לבית המקדש והוא שמע אותם מתלוצצים כיצד הם מקריבים אותו כקרבן לעבודה זרה. מרוב זעזוע הוא שמט אותם מכתפיו ורבשקה נפל ונהרג. ואילו מנשה המלך הרשיע בהמשך ימיו עד שנאמר בנביא כי לא היה רשע כמותו.

וכאן עולה פליאה עצומה: לאחר שתפילתו נענתה באופן כה ניסן, מדוע לא הועילה התפילה גם להחליף את נשמת ילדיו ולעבר בהם נפש צדיקים? אלא שהכול בידי שמים חוץ מיראת שמים ואלו אינם דברים שמשתנים בכוח התפילה.

וכאן בולטת בזוהרה תפילת חנה: חנה הולכת נגד הכללים ומעוררת את הקב"ה **לשנות אותם**. חנה אינה מבקשת רק ילדים, אלא מבקשת לקבוע את **אופי היילוד**: היא מתחננת "ונתתה לאמתך זרע **אנשים**" והגמרא מפרשת: "ששקול כנגד **משה ואהרן**". לא פחות. והתפילה שלה מתקבלת. ולכן תפילת חנה היא המקור והיסוד לכל התפילות, משום שהיא מעניקה את התקווה הגדולה ביותר בידי של היהודי. תפילת חנה שינתה אפילו את **הגזירה שקבע הקב"ה בעצמו**.

לקו"ש שם: תפילת חנה היא 'ונתת לאמתך זרע **אנשים**' וביארו בגמרא: 'זרע ששקול כשני אנשים - **משה ואהרן**', זאת אומרת שלא ביקשה רק ילדים אלא ילדים **צדיקים**, ולא התכוונה רק **לפוטנציאל** להיות צדיקים אלא לילד שייוולד **צדיק בפועל** כפי שמבטיחה להקדיש אותו להיות בבית ה' כל ימי חייו. וכך **אירע בפועל** ... וכל זה הוא בני-גוד לכללים שקבע הקב"ה **בתורתו**, שמלאך ההיריון שואל 'טיפה זו מה תהא עליה', ו'צדיק ורשע לא קאמר', משום ש'הכול בידי שמים חוץ מיראת שמים'.

ומכאן עצה שנייה לשאלה בה פתחנו: המפתח שיהודים קיבלו כדי לשנות את רוע הגזירה הוא תפילה זכה מעומק הלב ובכוונה טהורה לעשות ולהצליח לשם שמים.

ה. ומכאן לכלי השלישי שמשנה גורלות: צדקה.

בדרשת הרמב"ם מובאת שאלה גדולה: אנו עומדים שבועות ספורים לפני ימי הדין, בהם הקב"ה ישקול וידון את מעשינו ובהתאם להם יחרון את גורלנו לשנה הבאה. צדיקים יכתבו בספר של צדיקים, ורשעים בספר ההפוך חלילה. וכאן מעלה הרמב"ם קושיה עצומה: איך זה יתכן שצדיקים מקבלים שכרם בעולם הזה, והרי הכלל ידוע ש"שכר מצוות בהאי עלמא ליכא" והשכר על קיום המצוות מגיע רק בעולם הבא? כך הרי מספרת הגמרא את הסיפור הנורא בנוגע למצוות "שילוח הקן", המדוברת בפרשת השבוע, כי תצא: ילד עלה

וזה הכלי השלישי לשינוי גורלות: להקל חיים של יהודי אחר, ובתמורה יקל ה' את חיך שלך.

ונסיים בסיפור מופלא על כוחה של צדקה (https://www.youtube.com/watch?time_continue=63&v=6Nar3LJ1Mjw): הרב סטיוון אמון הוא רב קהילה ברובע דיל בניו ג'רזי. מדי שנה, בערב ראש השנה, אשתו נוהגת לפקוד את קבר אמה בסטטן איילנד בניו יורק. פעם נסעו באמצע חודש אלול לבקר את נכדיהם בברוקלין, וכיון שאשתו ידעה שלא תספיק להיות שוב בניו יורק בערב ראש השנה, הציעה לשנות מעט את הדרך ולעבור דרך בית העלמין בסטטן איילנד. המקום היה ריק והם עמדו והתפללו בשקט.

לפתע החלה התכנסות קטנה סמוך אליהם. משפחה בת כמה אנשים ליוותה אדם לקבורה והם ניגשו לרב אמון לשאול אם יהיה מוכן להשלים מניין לקדיש. הוא כמובן הצטרף אליהם על יד מקום הקבורה ואז אייר דבר מוזר. אחרי הקדיש הם עזבו את המקום מבלי להישאר עבור הקבורה עצמה. הוא שאל לאן הולכים? והם הפטירו באדישות: "אה, לא צריך אותנו בשביל זה, הטרקטור מוריד את הארון פנימה...". הרב אמון נדהם. הוא נזכר מימי לימודיו בשיבת "נר ישראל" בבולטימור, שישנו מונח הלכתי שנקרא "מת מצווה", לפיו אדם שאין אף קרוב שיקבור אותו, מצווה גדולה להתעסק בקבורתו. נרגש הוא ביקש מהאנשים הזרים שטיפלו בקבורה לתת לו את אתי החפירה ולקבור בעצמו את הנפטר. במשך שעה וחצי הוא הוציא והכניס את העפר כדי להעניק לאותו אלמוני כבוד אחרון.

לפני שעזב את המקום הוא הביט בשלט שהשאירו על הקבר ורשם לעצמו את שמו של הנפטר. הוא הרגיש שאינו מסוגל להתנתק ממה שקרה ועשה טלפונים למנהיגים מקהילות שונות לשאול אם הכירו את שמו. בין האנשים שיצא לו לשוחח אתם היה מנהל הישיבה שלו מלפני ארבעים שנה בשיבת נר ישראל, הרב הרמן נויברגר. הרב שמע את הסיפור ושפופרת הטלפון כמעט נפלה לו מהיד. "תאמר שוב את שמו של הנפטר", הוא ביקש ולא היו כל ספקות.

התברר שלרב אמון היה קשר עמוק וישיר אל הנפטר הזה. הרב אמון גדל כילד בסיאטל, ואביו רצה מאוד לשלוח אותו לישיבה הוותיקה והמפורסמת. הוא רשם אותו לישיבה, אבל תקופה קצרה לפני תחילת הלימודים הוא פוטר מעבודתו ולא היה יכול לעמוד בשכר הלימוד. הרב נויברגר ראה את הכאב של האבא על המצב החדש שנוצר, והחליט למצוא אדם טוב לב שיהיה מוכן לקחת על עצמו בתרומה את דמי שכר הלימוד. זה היה בדיוק אותו יהודי שהרב אמון השיב לו טובה אחרי ארבעים שנה והיה זה שהתעסק בקבורתו. ומסיימים בטוב.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי



ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי



להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב



השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il